

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 0 1 5 1 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Sreda, 10. junij 2020 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

*Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.
Barvna priloga ima 4 strani (17–20).*

© Državni izpitni center
Vse pravice pridržane.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije

1. V 3. stoletju pr. Kr. so se v naše kraje preselila keltska plemena, ki so pri nas utrdila latensko kulturo. Pomagajte si s sliko 3 v barvni prilogi.

Pomembna prelomnica se je zgodila tudi v pogrebnih običajih, saj na Dolenjskem trupel umrlih niso več pokopavali v gomile, ampak so jih sežgali in sežgane kosti skupaj z lončenimi posodami in orožjem, če je šlo za bojevnika, oziroma nakitom, če je šlo za žensko, položili v grobno jamo, izkopano na ravnem.

(Vir: Kelti na Slovenskem, Delo, 29. 11. 2012, <http://bit.ly/2JOPyHU>. Pridobljeno: 10. 4. 2018.)

- 1.1. V čem so se moška keltska grobišča razlikovala od ženskih?
- 1.2. Katero keltsko pleme je poseljevalo Dolenjsko?
- 1.3. Pojasnite, kakšen je bil odnos med staroselci in keltskimi plemeni.

(3 točke)

2. Najbolj znano keltsko pleme so bili Noriki.

Ti so najkasneje v zadnji tretjini 2. stoletja pr. Kr. ustanovili prvo znano »državo« v vzhodnoalpskem prostoru – Noriško kraljestvo, Regnum Noricum, v katero je bilo vključenih več plemen /.../, ki so poseljevala današnja slovenska tla. /.../ Eno od središč Noriškega kraljestva je bila tudi Celeja (Celje), kjer je bila v 1. stoletju pr. Kr. kovnica noriških srebrnikov.

(Vir: Štih, P., in drugi, 2016: Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja, str. 25. Modrijan. Ljubljana)

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami o Noriškem kraljestvu.

- A Noriško Celejo rimski viri omenjajo že kot keltski oppidum.
- B K Noriškemu kraljestvu so spadali tudi keltski Histri in Tavriski.
- C Noriško kraljestvo je bilo ustanovljeno sredi 3. st. pr. Kr.
- D Pomembno noriško najdišče je Štalenska gora.
- E Noriki so bili najbolj znani po svojih lončarskih izdelkih.
- F Noriško kraljestvo je po letu 15 pr. Kr. postalo del rimskega imperija.

(3 točke)

3. Rimljani so na našem ozemlju zgradili obrambni zaporni sistem, Claustra Alpium Iuliarum, s trdnjavami, kasteli, dolinskimi zaporami in signalnimi stolpi. Pomagajte si s sliko 4 v barvni prilogi.

Okvirno najpozneje sredi 4. st. je bil dograjen obrambni sistem območja Julijskih Alp, z namenom, da bi zavaroval severovzhodno Italijo pred sovražnikom, ki je prihajal iz vzhodne ali severovzhodne strani.

(Vir: Bratož, R., 2014: Med Italijo in Ilirikom: slovenski prostor in njegovo sosodstvo v pozni antiki, str. 131. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana)

- 3.1. Navedite kraje, kjer so ohranjeni ostanki nekaterih objektov.
- 3.2. Pojasnite razlog za vzpostavitev obrambnega sistema na tem ozemlju.

(2 točki)

4. Rimske naselbine so na današnjem slovenskem ozemlju nastajale v različnih obdobjih. Povežite v pravilne pare imena rimskih naselbin in rimskih cesarjev – ustanoviteljev, tako da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ Emona	A cesar Vespazijan
_____ Neviodonum	B cesar Trajan
_____ Celeia	C cesar Tiberij
_____ Poetoviona	D cesar Klavdij

(2 točki)

5. Središče rimske oblasti so bila mesta (civitates).
- 5.1. Po čem se je rimsko (antično) mesto ločevalo od srednjeveškega?

- 5.2. Pojasnite vzroka za ustanavljanje rimskih mest na današnjem slovenskem ozemlju.

(2 točki)

6. Mesta so postala središče rimske oblasti in žarišča romanizacije. Romanizacija je s sabo prinašala prevzemanje rimskih navad in običajev, prav tako pa vplivala na širjenje rimskega državljanstva.

6.1. Navedite nosilce rimske romanizacije.

6.2. Kateri rimski cesar je leta 212 razširil državljanstvo na vse svobodne prebivalce rimskega cesarstva?

(2 točki)

7. Rimsko ozemlje je z današnjim slovenskim ozemljem povezovalo razvejeno cestno omrežje.

7.1. Kako se je imenovala cesta, ki je že v prazgodovinskem obdobju povezovala Baltik z Jadranskim morjem in je potekala tudi čez Ljubljansko kotlino? Obkrožite pravilno rešitev.

- A svilena pot
- B jantarjeva pot
- C solna pot

7.2. Pojasnite, po čem lahko danes sklepamo, da so Rimljani na našem ozemlju zgradili razvejeno cestno omrežje.

(2 točki)

9. Zbirke kamnitih spomenikov in napisov (lapidariji), ki jih hranijo številni slovenski muzeji, pričajo o bogati antični kulturni dediščini na Slovenskem.

Katera pomožna zgodovinska veda se ukvarja s preučevanjem napisov na njih? Obkrožite pravilno rešitev.

- A diplomatika
- B paleografija
- C epigrafika

Slika 1: Lapidarij Narodnega muzeja Slovenije

(Vir: https://www.zrss.si/projektiess/gradiva/pkp/PKP_Latinscina.pdf. Pridobljeno: 12. 4. 2018.)

(1 točka)

10. V 5. stoletju je doživela rimska Emona zaton.

Kralj Atila sam jaha zdaj v Emono,
na glavi svetlo, zlato nosi krono,
a v desni meč ... Ponosno stopa vran,
pokrit s preprogo drago, podkovan
s podkvami srebrnimi, vse bliska se demantov po uzdi ...

(Vir: Aškerc, A., 1912: Atila v Emoni (romanca), str. 90. Narodna tiskarna. Ljubljana)

Katero ljudstvo je sredi 5. stoletja precej poškodovalo Emono?

(1 točka)

11. Rimljani so pospeševali razvoj poljedelstva, kjer so uvajali številne novosti.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Rimljani so v naše kraje prinesli nove kulture kot npr. koruzo in vinsko trto.
- B V poznoantičnem obdobju se vse bolj uveljavlja fevdalizem.
- C Namesto motičnega so uvajali plužno poljedelstvo.
- D Novost je bila triletno kolobarjenje.
- E Rimljani so pospeševali oljarstvo in sadjarstvo.
- F Razvile so se nove kmetijske panoge kot npr. vinogradništvo.

(3 točke)

12. Z vzhoda se je k nam širil tudi odrešenjski kult, kult Mitre.

Sedež carinske uprave je ležal v petovijski poslovni četrti Vicus Fortunae (četrt boginje sreče), v današnji Spodnji Hajdini, kjer je bilo za potrebe carine zgrajeno veliko skladišče (horreum). /.../ Kult Mitre se je med cariniki verjetno širil zaradi tega, ker so bili prvi carinski sužnji v Poetoviju predvsem orientarci. Prav cariniki so sredi drugega stoletja dali postaviti najstarejši mitrej v Poetoviju (danes tako imenovani I. mitrej).

(Vir: Hepe, B., in drugi, 2011: Zgodovina carine na Slovenskem od antike do slovenske osamosvojitve, str. 15. Carinska uprava Republike Slovenije Ljubljana)

12.1. Kakšna oblika verovanja je mitraizem?

12.2. Pojasnite razloge, zakaj je bilo največ mitrejev na Slovenskem odkritih ravno na Ptuju.

(2 točki)

13. Na Ptuju je konec 3. stoletja deloval pomemben cerkveni pisec, mučenec in prvi znani literarni ustvarjalec na današnjem slovenskem ozemlju. Pomagajte si s sliko 7 v barvni prilogi.

O njegovem življenju se ni ohranil noben zanesljiv podatek. Sodeč po epigrafskem gradivu, je izhajal iz območja Zgornje Panonije /.../. Mesto, v katerem je postal škof, je spadalo med najbolj pomembna v Panoniji.

(Vir: Bratož, R., 2014: Med Italijo in Ilirikom: slovenski prostor in njegovo sosodstvo v pozni antiki, str. 241. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana)

13.1. Zapišite ime cerkvenega pisca in mučenca, ki je izhajal iz Zgornje Panonije.

13.2. Navedite dve zgodnjekrščanski središči na današnjem slovenskem ozemlju.

13.3. Pojasnite, kakšen je bil položaj krščanstva konec 3. stoletja v Rimskem cesarstvu.

(3 točke)

14. Obračun med krščanskim cesarjem Teodozijem in poganskim Evgenijem se je zgodil poleti 394 v Vipavski dolini. Pesnik Klavdij Klavdijan iz Aleksandrije je o njem zapisal:

Severni veter – po tvoji zaslugi s plani privršal je,
čete sovragov zasul z ledeno nevihto, puščice
k strelcem usmerjal nazaj, v vrtincu jim lomil je kopja.
S tabo je Bog: na tvoje povelje požene iz votline
Eol viharjev vojsko, na tvoji strani se vojskuje /.../
Frigidus barvo vode spremenil, pod kupi mrličev
skoraj zastal, ko ne bi ga kri deroča pognala.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2011: Zgodovina 1. Učbenik za 1. letnik gimnazije, str. 165. DZS. Ljubljana)

- 14.1. Zakaj je bila zmaga Teodozija nad Evgenijem pomembna za nadaljnji verski razvoj rimskega cesarstva?

- 14.2. Iz zgornjega besedila razberite, katera dejavnika sta pomagala Teodoziju zmagati v bitki.

- 14.3. Pojasnite, zakaj zapis pesnika Klavdija Klavdijana ne velja za objektivnega.

(3 točke)

15. V 4. in 5. stoletju so bili naši kraji priča številnim vpadam germanskih ljudstev. Pojasnite, kam se je umaknilo romanizirano in pokristjanjeno staroselsko prebivalstvo ob njihovem vdoru.

Slika 2: Rifnik pri Celju

(Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/423-rifnik>.
Pridobljeno: 13. 4. 2018.)

(1 točka)

Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci

16. V času preseljevanja ljudstev se je langobardska naselitev razširila tudi v zgornje Posavje, kar dokazujejo najdbe iz grobišč na območju Lajha v Kranju.

Predvsem je opozoril J. Werner, da grobišče ni samo germansko, marveč so v njem pokopavali svoje mrliče tudi romanski domačini, o katerih pričajo poleg negermanskih predmetov in pogostega pomanjkanja orožja tudi značilni domači pogrebni običaji (polaganje rdečila in svinjskih zob v grobove; zlasti še poganski običaj dajanja v grob novcev – za plačilo brodarju preko smrtne reke!).

(Vir: Grafenauer, B., 1964: Zgodovina slovenskega naroda: 1. zvezek, str. 215–216. DZS. Ljubljana)

- 16.1. Po čem so se staroselska grobišča ločevala od germanskih?
- 16.2. Kam so se Langobardi preselili in ustalili po umiku iz Panonije?
- 16.3. Pojasnite, zakaj je bilo mesto Kranj pomembno v tem obdobju.

(3 točke)

17. Naseljevanje Slovanov je potekalo od srede 6. do začetka 9. stoletja. Z njihovim prodorom v alpski prostor se je močno spremenila takratna podoba slovenskega ozemlja.

- 17.1. Razložite, kako je prihod Slovanov vplival na rimska mesta in njene prebivalce.
- 17.2. Pojasnite, katere novosti so Slovani prevzeli od staroselcev.

(2 točki)

18. Prva znana slovanska državna tvorba je bila Samova plemenska zveza.

Po Samovi smrti leta 658 je njegova plemenska zveza /.../ propadla in Avari so obnovili svojo oblast nad večjim delom slovanske Srednje Evrope. Izjema so bili karantanski Slovani, ki jim je /.../ uspelo doseči in ohraniti svojo samostojnost glede na vse svoje sosede.

(Vir: Štih, P., in drugi, 2016: Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja, str. 40. Modrijan. Ljubljana)

18.1. Kateri del nekdanje Samove plemenske zveze je ohranil samostojnost?

18.2. Pojasnite, kakšen politični položaj je imela kneževina po letu 745.

(2 točki)

19. Pokristjanjevanje Slovanov je vodila salzburška nadškofija, njen nadškof Vergil pa je zahtevno nalogo zaupal pokrajinskemu škofu Modestu.

Opišite značilnosti načina pokristjanjevanja, ki so ga z njegovo pomočjo uvajali na ozemlju Karantanije.

(1 točka)

20. V 9. stoletju so Franki ustanovili mejno grofijo Spodnjo Panonijo, ki je postala središče slovanskega cerkvenega delovanja.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Salzburška cerkev je zatrla Metodovo delovanje v Spodnji Panoniji.
- B Prva slovanska pisava se je imenovala gajica.
- C Konstantin se je umaknil v samostan in prevzel meniško ime Ciril.
- D Salzburška nadškofija in oglejski patriarhat sta podpirala delovanje solunskih misijonarjev.
- E Papež Hadrijan II. je postavil solunska misijonarja za škofa spodnjepanonske škofije.
- F Slovansko bogoslužje sta širila Ciril in Konstantin.

(3 točke)

21. V 9. stoletju je oblast nad Spodnjo Panonijo in deli vzhodnofrankovskega kraljestva prevzel Arnulf, ki je stoloval na Krnskem gradu.

Razdelitev kraljeve zemlje, do katere je prišlo v večji meri od srede 9. stoletja dalje, je privedla do vzpostavitve in izgradnje gospodarske infrastrukture (zemljiških gospostev) ter povečanja bogastva pokrajine.

(Vir: Štih, P., in drugi, 2008: Slovenska zgodovina: družba-politika-kultura, str. 48. Inštitut za novejšo zgodovino. Ljubljana)

21.1. Kdo so bili prejemniki zemljiških gospostev?

21.2. Pojasnite, kako je vzpostavljanje fevdalizma vplivalo na prostor pod Vzhodnimi Alpami.

21.3. Navedite značilnosti kolonizacije, ki je v tem času spremenila podobo pokrajine.

(3 točke)

22. Ozemlje Koroške je bilo že leta 976 povzdignjeno v vojvodino in se je pozno začelo razvijati v deželo. Pomagajte si s sliko 8 v barvni prilogi.

22.1. Navedite pet mejnih krajin, ki so bile po letu 976 ustanovljene okoli vojvodine Koroške.

22.2. V sklop katere večje državne tvorbe je prišla vojvodina Koroška?

22.3. Pojasnite vzroke za nastanek mejnih krajin.

(3 točke)

23. Nastanek dežel je bil povezan z mogočnimi dinastičnimi rodbinami.

Povežite v pravilne pare plemiško rodbino in deželo, kjer so si pridobili večino svoje posesti, tako da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ Traungauci	A Kranjska
_____ Eppensteinci	B Koroška
_____ Auerspergi	C Štajerska
_____ Žovneški	

(2 točki)

24. Najpomembnejša rodbina, izvirajoča z ozemlja današnje Slovenije, so bili Celjski grofje.

Grofiji in druga svoja gospostva so dobili Celjani kot posebno kneževino v fevd od države /.../. Poleg tega so dobili še novčni in rudniški regal ter ograjno sodišče v Celju, da bi se – kot pravi privilegij – »lahko vsi plemeniti ljudje, ki stanujejo in prebivajo v njihovih deželah, grofijah in gospostvih, ter drugi v tem ograjnem sodišču branili in pravico dajali in jemali ... po pravu, običajih in navadah dežele«.

(Vir: Štih, P., 1998: Pregled slovenske srednjeveške zgodovine (priročnik za študente zgodovine), str. 65. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana)

24.1. Opišite, kako je bil dinastično Sigismund, rimsko-nemški cesar, povezan s Celjskimi grofi.

24.2. S katero rodbino so se Celjski grofje zapletli v fajdo zaradi naziva državnih knezov in zakaj?

24.3. Pojasnite, zakaj je bilo ograjno sodišče v Celju posebni privilegij.

(3 točke)

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 550, 623, 840, 1278, 1436, 1456

- _____ Samova plemenska zveza
- _____ Rudolf Habsburški premaga Otokarja II. Přemysla
- _____ ustanovitev mejne grofije Spodnje Panonije
- _____ atentat na Ulrika II. v Beogradu
- _____ prvi slovanski val v Vzhodne Alpe s severa skozi Moravska vrata
- _____ Sigismund II. povzdigne Celjske grofe v državne kneze

(3 točke)

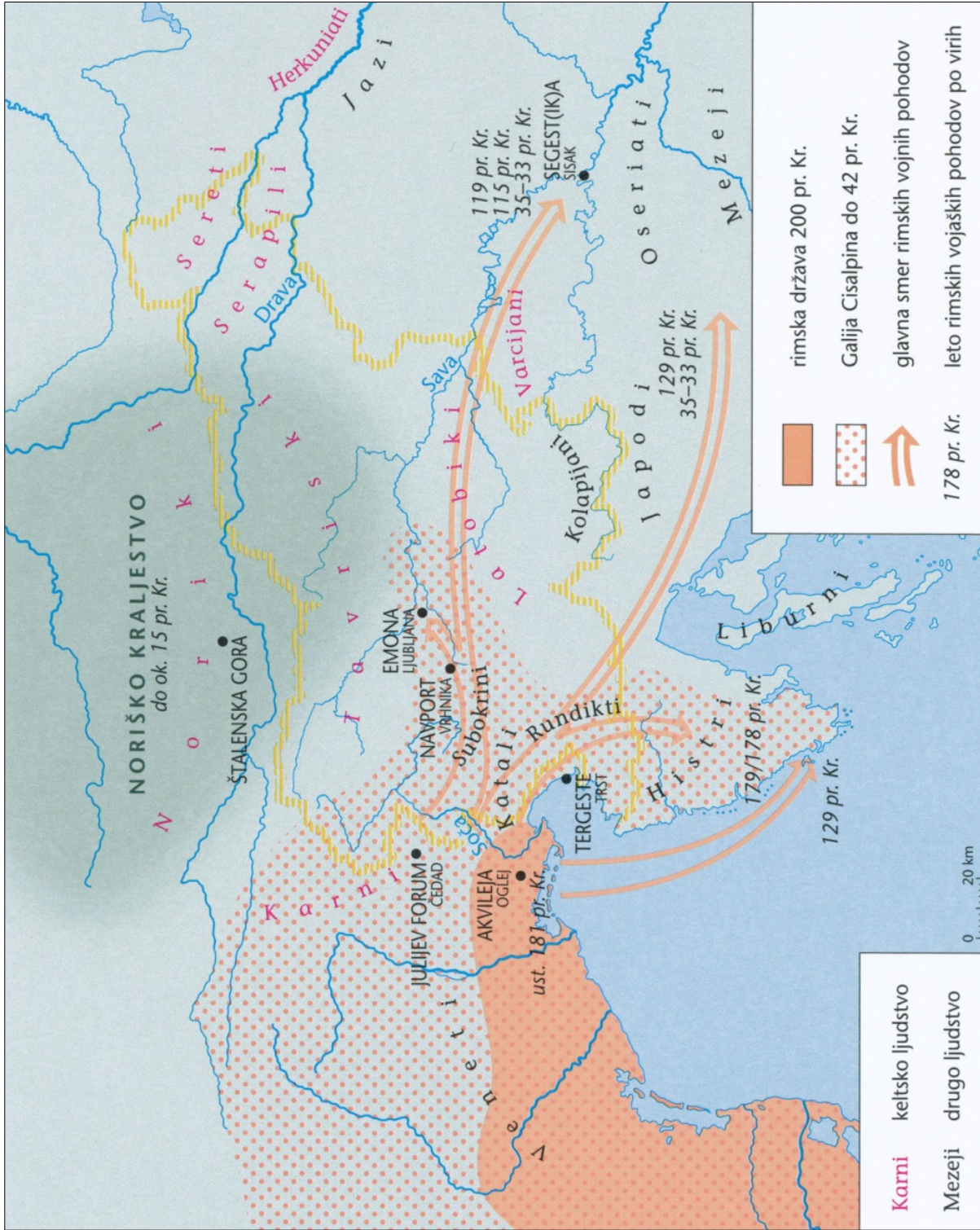

M 2 0 1 5 1 1 1 2 1 7

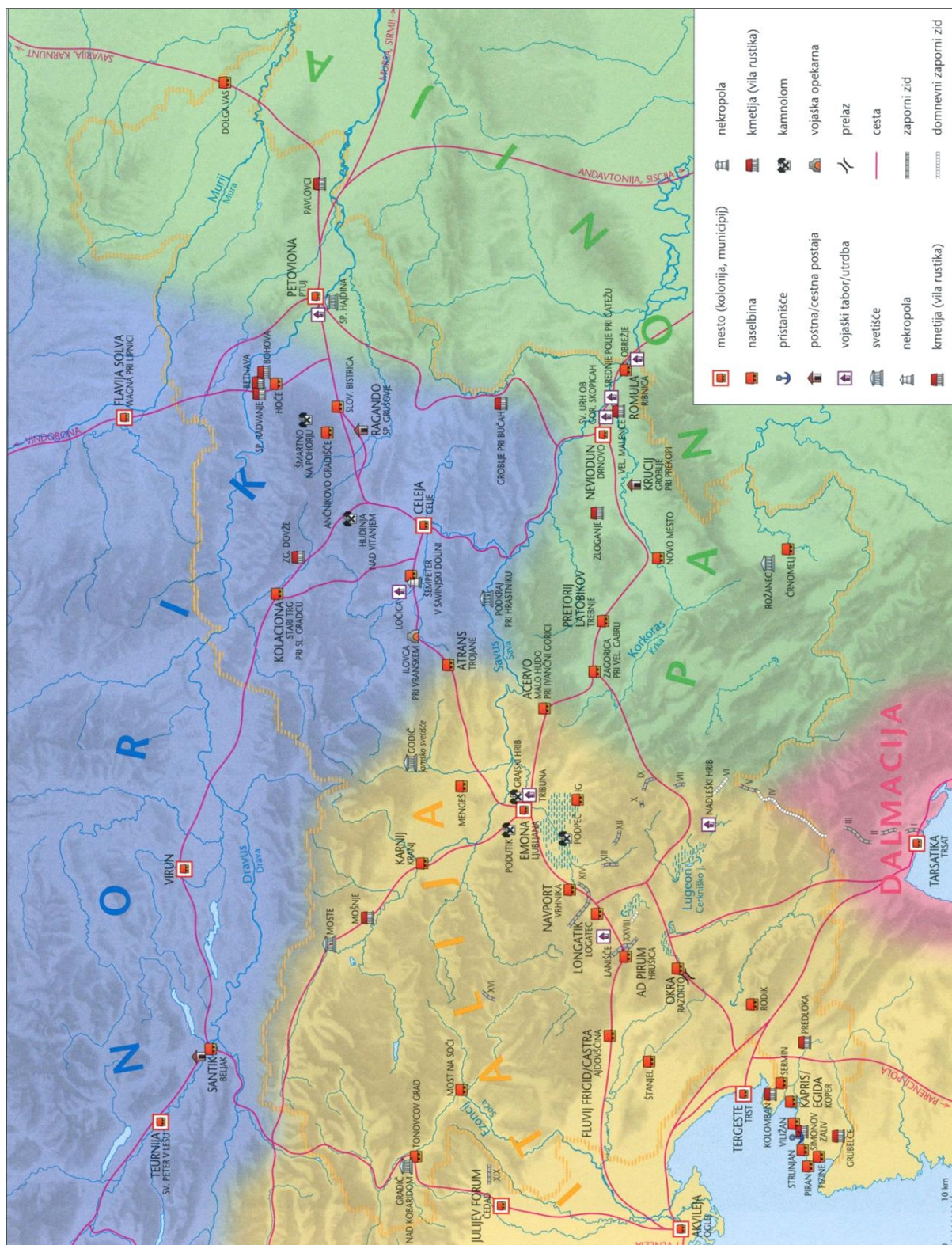
Barvna priloga (k Izpitni poli 2)

Slika 3: Rimsko osvajanje slovenskega ozemlja v 2. in 1. stoletju pr. Kr.

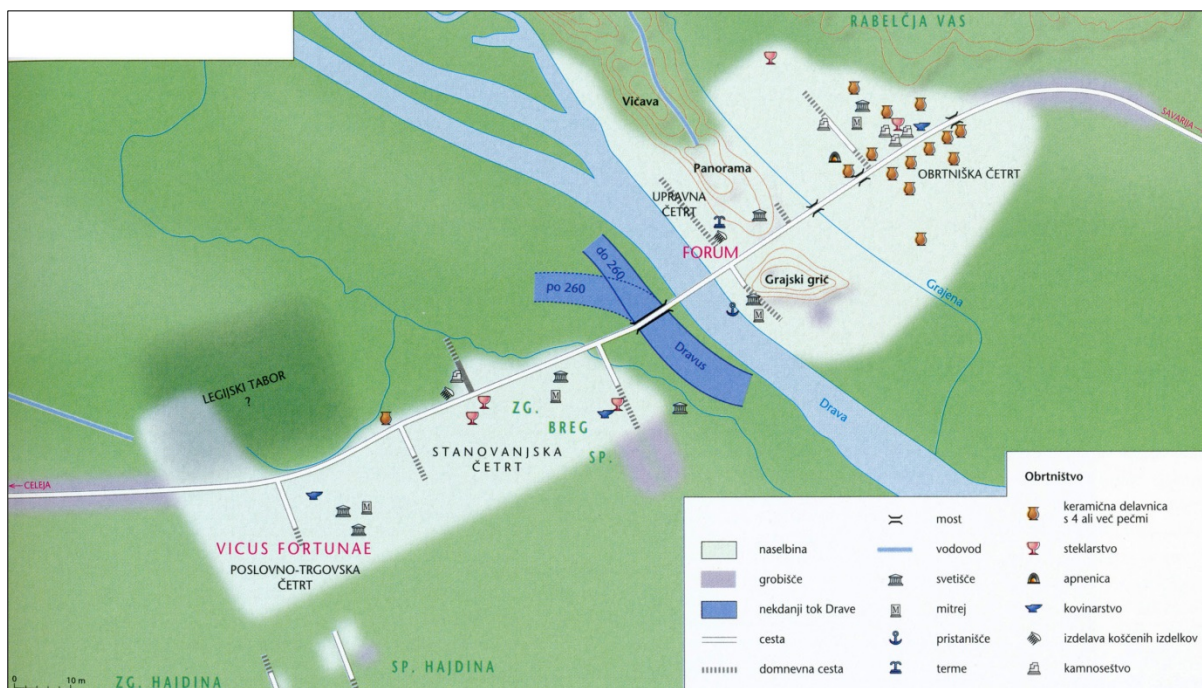
(Vir: Štih, P., in drugi, 2016: Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja, str. 26. Modrijan. Ljubljana)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

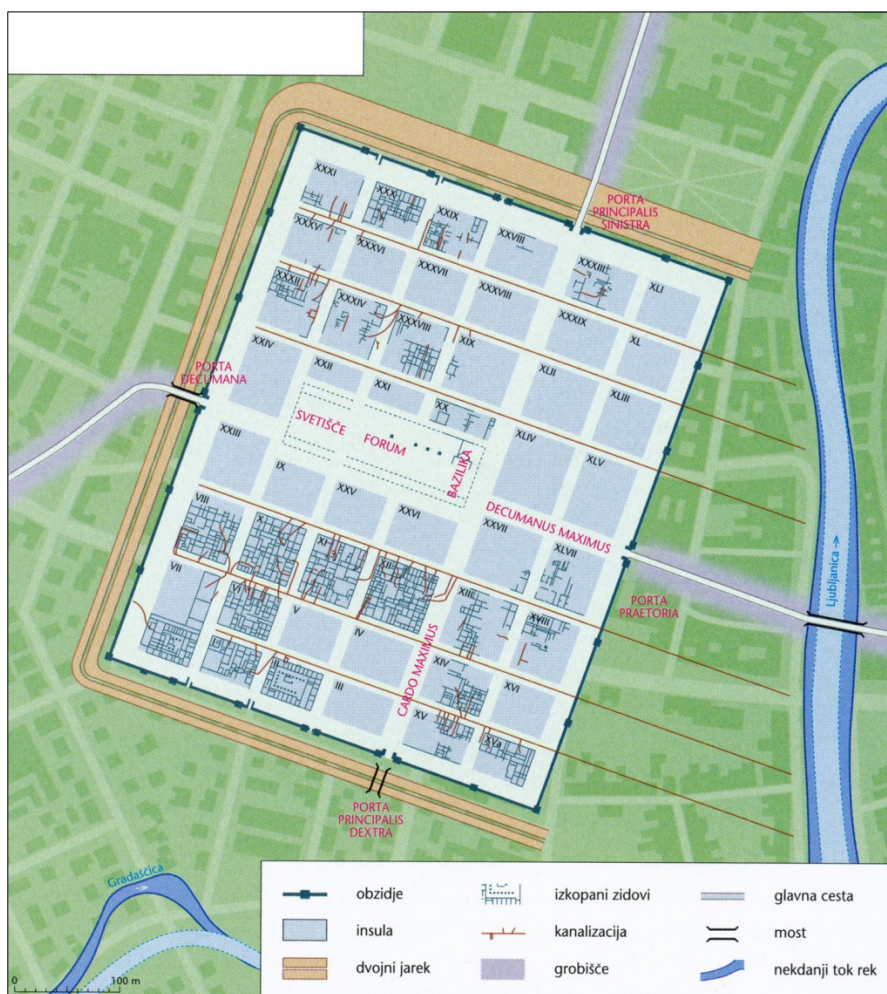
Slika 4: Slovensko ozemlje v rimski dobi od 1. do 4. stoletja

(Vir: Štih, P., in drugi, 2016: Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja, str. 28. Modrijan. Ljubljana)

Slika 5: Petovia v 2. in 3. stoletju

(Vir: Dolinar, F. M., in drugi, 2011: Slovenski zgodovinski atlas, str. 33. Nova revija. Ljubljana)

Slika 6: Emona

(Vir: Dolinar, F. M., in drugi, 2011: Slovenski zgodovinski atlas, str. 34. Nova revija. Ljubljana)

